

Vilhelmina Övre Allmänningskog
Tärna-Stensele Allmänningskog
Sorsele Övre Allmänningskog

1

Sorsele 2006 06 09

Jordbruksdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över förslag till Nordisk Samekonvention

Allmänningskogarna i Vilhelmina, Storumans och Sorsele kommuner föreslår att utkastet till Nordisk Samekonvention inte ratificeras. Framför allt saknas en långtgående konsekvensanalys av hur förslaget kan påverka övriga näringar i Norrland.

Allmänningskogarna i Vilhelmina, Storumans och Sorsele kommuner

Allmänningskogarna i ovanstående kommuner, Vilhelmina Övre Allmänningskog, Tärna-Stensele Allmänningskog och Sorsele Övre Allmänningskog, är till största delen belägna ovan odlingsgränsen i Västerbottens län. Tillsammans omfattar de c:a 141 000 ha landareal varav 103 000 ha utgörs av produktiv skogsmark. Allmänningskogarna ägs av 3000 delägare där en betydande del har samiskt påbrå. Den sammanlagda årliga omsättningen är c:a 15 miljoner kr och härrör från i huvudsak skogsbruk. Övriga inkomstkällor är bl.a. tomt-, jakt- och fiskearrenden.

Övergripande

Sverige har en lång tradition av att driva folkrättsliga frågor på den internationella politiska arenan. I dessa sammanhang har också riktats kritik mot hur vår egen urbefolkning, samerna behandlas. Detta folks rättsliga ställning och status har genom åren utretts i ett otal statliga utredningar med varierande uppdrag. Utredningstempot har ytterligare intensifierats under 2000-talet, vilket troligen förklaras av att Sverige har intentioner att liksom Norge ratificera ILO:s konvention nr. 169. På sätt och vis är det märkligt att ett land som driver en process mot något så hedrande som att utöka inflytandet för en minoritet inte lyckats uppnå sina uppställda mål tidigare. Förklaringen till detta är enligt vår uppfattning att frågan är så mycket mer komplex än vad som det ibland ges sken av såväl juridiskt, historiskt som etniskt. Naturligtvis saknar inte staten insikt i detta. Däremot känns det som att man ofta inte har tillräcklig insyn och inlevelse i hur det norrländska lokalsamhället fungerar och vilka konsekvenser de förslag man avger får för dess invånare. Det presenterade förslaget till Nordisk Samekonvention är typexempel på detta.

Dagens rennäring bedrivs av en genom lagstiftning utvald liten grupp samer. Gruppens kollektiva rätt som medlemmar i samebyar härrör historiskt från en statlig uppfattning om att jordbruk och nomadiserande renskötsel borde särskiljas. Idéerna om denna ordning är inte på något sätt "uråldriga" och har sitt ursprung i en tid då rasistiska tankegångar inte var främmande. Att tillskjuta enbart rensköttande samer ytterligare rättigheter genom konventioner och lagstiftning kommer att vara en utmärkt grogrund för att kraftfullt fördjupa de tvister som finns idag.

Det är mycket viktigt för beslutsfattare att komma ihåg att dagens motsättningar inte är etniskt grundade. Många av ättlingarna till den stora gruppen samer som ställdes utanför stordriftsrenskötseln genom statliga beslut och genom den allmänna samhällsutvecklingen kommer aldrig att acceptera att endast rensköttande samer erkänns som bärare av det samiska arvet. En betydande andel av dessa är idag markägare inom renskötselområdet och kommer bl.a. genom konventionsförslaget förlora ytterligare inflytande och beslutanderätt över sin egen mark.

Även markägare utan samiskt påbrå uppfattar att förslagsinnehållet kränker deras äganderätt. En äganderätt som betraktats som närmast "helig" och som enligt en del av nybyggarättlingarna ovan odlingsgränsen, är betydligt mer långtgående än dagens gränsdragningar.

Något annat att beakta är att dagens norrländska samhälle inte är särskilt segregerat. Att renskötande samer och övrig befolkning lever i det närmaste åtskilda utan kontakt med varandra är en bild som ibland ges i media eller t.o.m. i statliga utredningar. Detta överensstämmer inte med verkligheten. Mellan näringarna i glesbygden, där renskötseln är en av flera viktiga, finns ett ömsesidigt utbyte och beroende av varandras tjänster. Även privat är kontaktytorna många. Naturligtvis förekommer det att politiska företrädare för tex. renskötseln i kontakter med omvärlden underblåser bilden av konflikt och segregation för att vinna utrymme för sina intressen. Respekten för äganderätten är enligt vår uppfattning ytterst central för samhällsutvecklingen i Norrland. Att i viss mån åsidosätta demokratin och tilldela ett fåtal människor med ett utpräglat särintresse stor makt och inflytande över hela samhällsutvecklingen i en betydande del av Sverige är ett hiskeligt vågspel som aldrig tidigare prövats. Med ett sådant scenario skapas inga vinnare men förlorarna är många. Dit räknas förutom befolkningen i Norrland i allmänhet, också de renskötande samerna.

Detaljer, kommentarer.

Kapitel 1, artikel 4. Personer som omfattas av konventionen

I artikeln anges vilka personer som omfattas av konventionsförslaget. Det verkar vara de som är röstberättigade i sametinget, dvs. alla i dagsläget registrerade samer. Kapitel 4 "Samisk rätt till land och vatten" som avhandlar de mest konfliktladdade artiklarna synes dock ta sikte på de renskötande samernas rättigheter som regleras i rennäringslagen.

Kapitel 4 artikel 34. Traditionellt brukande av land och vatten

Kapitlet andas som helhet respektlöshet för äganderätten. Ägande av mark är som vi ser det ett grundläggande fundament i en rättsstat. Till markägandet är kopplat ett långtgående ansvar som är av både privatekonomisk såväl som nationalekonomisk karaktär. Ägaren har ofta ett avkastningskrav på sin mark vilket leder till att den utnyttjas ekonomiskt effektivt till gagn för både honom/henne själv och samhället. En viktig stöttepelare för uppbyggnaden av hela vårt välfärdssamhälle har varit skogsbruket. Produktion av vedfiber för den befintliga såg- och massaindustri får inte äventyras. Inte heller bör några omfattande restriktioner läggas på den expanderande utvecklingen mot ett ökat nyttjande av bioenergi. En väg mot ett hållbart kretsloppssamhälle med en avsevärt minskad oljekonsumtion måste vara ett prioriterat mål för oss alla. Inte minst för en oljeberoende, hög-mekaniserad renskötsel.

Rätt till bete för renar bör finnas på stora arealer ibland som en grundlagsskyddad rättighet, ibland som en avtalad rätt med markägaren. Möjlighet att fatta övergripande beslut om markens utnyttjande bör dock enligt vår uppfattning till stor del ligga hos markägaren. För vissa kärnområden bör samebyn ha ett större inflytande.

Kapitel 4 artikel 35. Skydd för samernas rättigheter till land och vatten.

Artikeln föreslår gratis rättskydd för renskötande samer om de kommer i konflikt om markutnyttjande med andra brukare. Förslaget är helt förkastligt och en orimlighet i ett rättssamhälle!

Kapitel 4 artikel 36. Utnyttjande av naturresurser

Artikeln klarlägger att ett godkännande av konventionen gör det omöjligt att använda sig av de naturresurser som finns i norra Sverige utan långtgående och uppslitande rättsprocesser.

Eftersom en utvinning av naturresurserna kan påverka renskötseln så är det den grupp av samer som kan ha intresse av att påverka hur naturresurserna används. Konsekvenserna av detta är att en liten exklusiv grupp samer som är medlemmar i samebyn kommer att kunna bestämma över all användning av naturresurserna i norra Sverige. Artikeln avser hela renskötselområdet som utgör ca 1/3 av Sverige. Inom detta område så finns ca 50% av Sveriges skogsavverkning, vilket skulle innebära enorma konsekvenser för Sveriges skogs- och träindustrier.

Detaljer, kommentarer forts.

Kapitel 4 artikel 37. Ersättning och del i utbyte

Om vi förstått artikelförslaget rätt så skall samebyarna få del av avkastningen från andra näringar. Förvisso måste det vara riktigt att det skall kunna utgå ersättning vid permanent bortfall av bete för mycket lång tid, tex. vid gruvsdrift. Ersättningens storlek bör då vara direkt proportionerlig mot arealbortfallet relaterat till hela samebyns betesområde. Är området särskilt viktigt bör ersättningen vara högre.

När det gäller skogsbruk och avverkningar kan betet försämrats under en mer begränsad tid.

Endast i undantagsfall borde någon ersättning komma i fråga. Betänk också att skogsbruk kan vara positivt ur betessynpunkt för rennäringen. Detta gäller också utbyggnad av skogsbilvägnätet.

.....
Hans Hansson, styrelseordförande Vilhelmina Övre Allmänningsskog

.....
Sven Olof Tellström, styrelseordförande Tärna-Stensele Allmänningsskog

.....
Harry Karlberg, styrelseordförande Sorsele Övre Allmänningsskog